

POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU PRÁCI

Anna Chvátalová. Raně středověké pohřebiště v Praze-Vinoři. Studie k sociální struktuře zázemí vinořského hradiště

1. *Obsah práce.* Hlavním tématem bakalářské práce A. Chvátalové je zpracování raně středověkého pohřebiště Praze – Vinoři „V Žabokřiku“. V úvodních kapitolách autorka stručně představuje lokalitu, její výzkum a cíle práce (kapitoly 1–2). Na základě literatury a expertních posudků charakterizuje přírodní podmínky lokality (kapitola 3). Dějiny výzkumu jsou předmětem kapitoly 4, cíle a metodika výzkumu kapitoly 5, souhrn antropologických poznatků vycházející z antropologického posudku P. Stránské kapitoly 6. Následuje vlastní analýza pohřebiště, v jejímž průběhu autorka hodnotí pohřební ritus, hrobový inventář a dospívá k chronologickému zařazení pohřebiště (kapitoly 7–9). Kapitola 10 zprostředkovává výsledky přírodovědných analýz. Závěry spojené se sociální strukturou pohřbené populace obsahuje kapitola 11. V kapitolách 12 a 13 A. Chvátalová vychází za hranice zpracovávané lokality, představuje hradiště ve Vinoři, v jehož zázemí se pohřebiště nachází, a stručně se věnuje zařazení hodnoceného pohřebiště do kontextu vybraných venkovských pohřebišť.

Předložená práce vedle textové části obsahuje 6 příloh zahrnujících situační plány a plány pohřebiště, seznam nálezů, dále katalog rozdělený do části textové a obrazové, fotografickou dokumentaci terénní i nálezů. A. Chvátalová je autorkou kresebné dokumentace artefaktů a tabulek s fotodokumentací artefaktů podle jejich jednotlivých typů.

2. *Deskripce a práce s prameny.* V rámci bakalářské práce A. Chvátalová vytvořila katalog pohřebiště. Rozčlenila ho do poněkud nestandardně označených příloh: „3. Popis hrobů“, v níž prezentuje slovní popis hrobu a jeho obsahu; „4. Katalog hrobů“, obsahující obrazovou dokumentaci hrobů a hrobových výbav. Ta je řazena nestandardně nikoliv dle pořadových čísel, ale nejprve jsou představeny hroby s výbavou, poté bez výbavy. Fotodokumentaci předmětů rozčleněných podle jejich typu prezentuje v samostatné příloze 5 označené jako „Katalog nálezů“. Uvedené členění svědčí o terminologické a obsahové nejasnosti pojmu katalog. Autorka převzala pořadové číslování objektů z nálezové zprávy, aniž by upozornila, že v důsledku toho je číselná řada přerušovaná (č. objektů 2 – 30, ovšem pouze 24 hrobů). Chybí údaje k hrobu 1 z roku 2008. S ohledem na budoucí práci se souborem a publikací by bylo vhodnější vytvoření jedné souvislé číselné řady hrobů včetně hrobu z roku 2008 s uvedením původních čísel objektů v závorce.

Popis hrobů je přehledně strukturován. Způsob označení standardní orientace hrobů V-Z, převzatý z nálezové zprávy, by bylo vhodnější nahradit běžně užívaným označením Z-V. Za nevhodné považuji spojení základních antropologických dat s údaji o poloze kostry. Chybí uvedení polohy předmětů (tento údaj se objevuje v tabulkách v textové části práce). Popis nekeramických předmětů je relativně pečlivý, u většiny předmětů jsou uvedeny rozměry. V případě popisu esovitých záušnic chybí uvedení šířky esovitého ukončení. Popis nádob v katalogu se opírá primárně o údaje obsažené v konzervátorské zprávě, jejichž použití není vždy správné. Údaje o rozměrech nádob překvapivě nenajdeme v katalogu, ale mimo něj

v textové části práce, resp. v Tab. 3 (správně 5 viz dále v bodu 3). Zdůvodněno není vypuštění čísel kontextů na řezech hrobů (Příloha 4) oproti nálezové zprávě, která tato čísla obsahuje.

V textové části autorka pracuje s různými informačními zdroji – odbornou literaturou, nálezovou zprávou J. Ungra, konzervátorskými zprávami a expertními posudky obsahujícími výsledky přírodovědných analýz. Potenciál jejich využití při analýze však nebyl dostatečně využit. V některých částech práce nejsou odkazy na informační zdroj úplné (absence čísel stránek v existující citaci/ kap. 3.2, 10. 1., 10.4.), v jiných chybějí (absence citace/kap. 6, kap. 10.2., 10.3.). Nálezová zpráva J. Ungra není citována správně (špatné vrocení 2008 a 2009, ačkoliv číslo NZ – které autorka v citaci zdroje v seznamu pramenů vůbec neuvádí – svědčí o vrocení 2014). Autorka nekriticky přebírá údaje z konzervátorských zpráv a dalších zdrojů.

3. *Analýza a použité metody.* I když práce obsahuje kapitolu „Cíle a metodika výzkumu“, ve skutečnosti se jedná o popis metodiky terénního výzkumu, převzatý z nálezové zprávy. Popis cílů a autorčina postupu při přípravě bakalářské práce lze odvodit jen z textu v úvodu práce. Chybí zamyšlení nad metodickými východisky. To se pak následně projevuje v místy nelogickém strukturování textu (řazení kapitol 2–6) a v nedostatečném propojování dat z různých kapitol a různých informačních zdrojů.

Jádro práce představuje primární zhodnocení pohřebního ritu a hmotné kultury pohřebiště. A. Chvátalová v práci prokazuje, že je rámcově zorientována v problematice pohřebního ritu a raně středověké hmotné kultuře, resp. v nálezech z pohřebiště, a doporučené literatuře. Tabulky k jednotlivým typům nálezům jsou praktické a přehledné. Bohužel došlo k chybě v číslování, čímž došlo k zdvojení číslování od čísla 3 výše a v důsledku toho k hiátu mezi tab. 8 a 11 a rozporu v odkazech mezi textem (se správným číslováním) a vlastními tabulkami. Autorka při analýze dostatečně nevyužívá informací vyplývajících z katalogu a terénní fotografické dokumentace. Nekritická práce se zdrojovými daty vede k mylným tvrzením. Ačkoliv na str. 17 autorka tvrdí, že nejkratší hrob dospělého jedince, hrob 6, měřil 1,3 m, jedná se o informaci převzatou z nálezové zprávy, zatímco skutečná délka dle obrazové dokumentace odpovídá standardní velikosti dospělého jedince. Na str. 19 informuje o superpozici hrobů č. 5 a 14 s tím, že pravděpodobně byly hroby na povrchu označeny, „protože se nepřekrývají“, zatímco plán na obr. 7 tomuto tvrzení odporuje. Bohužel ne zcela šťastné bylo převzetí údajů ke skleněným korálkům a keramice z konzervátorských zpráv. Při hodnocení korálu z doby halštatské není přihlédnuto k tomu, že se jedná o fragment. V případě keramických nádob nejsou definována kritéria pro rozlišení síly, resp. tloušťky střepu. Diskutovat by bylo možno o tom, zda zlomek kruhového předmětu plnil funkci náušnice. Bohužel výše uvedené chyby a ne vždy logické řazení textu jednotlivých kapitol odvádějí pozornost od věcně správných pozorování dotýkajících se ritu i hrobových výbav.

Úroveň použití komparativní metody v úrovni pohřebiště i srovnání pohřebišť je pouze bazální. I když A. Chvátalová citovala v kapitole 4 informace o dalších nálezech hrobů na katastru z nálezové zprávy, dále s nimi již nepracuje. Při srovnávání pohřebiště „V Žabokříku“ s vybranými venkovskými pohřebišti si je vědoma jejich odlišností danými velikostmi, mírou výzkumu, délkou trvání. Konstatuje rozdíly v uspořádání pohřebišť, avšak

nedokládá je konkrétními ilustracemi plánů pohřebišť. Závěr o rozměrech hrobových jam není dostatečně vyargumentován. Závěry dotýkající se úpravy hrobů, polohy skeletů a hrobového inventáře by bylo vhodné doprovodit dalšími ilustracemi ve formě tabulek a grafů.

Autorka nezaujímá vlastní stanovisko k publikovaným názorům. Nelze jí upřít snahu o vlastní názory, které jsou však v některých případech problematické. Řešení otázky úmyslného či neúmyslného využití kamene v hrobech na str. 19 je legitimní. Ovšem nepřihlíží k tomu, že se jedná podle jejích slov o opukové kameny, ačkoliv geologický posudek lokální zdroje opuky nezmiňuje. Nestandardní a nedostatečně zdůvodněné je opření datace o keramické nálezy v kapitole 9. Není v ní ocitována literatura, z níž lze odvodit chronologické závěry dotýkající se esovitých záušnic a náušnic s očkem. Chronologické souvislosti dotýkající se korálků jsou zmíněny v subkapitole o korálcích, chybí však v kapitole věnované chronologii. Na základě prezentované výbavy hrobů lze souhlasit s datováním pohřebišť do 10. století, datování počátku již do konce 9. století je diskutabilní. Správně je hodnoceno prostředí obyvatel pohřbených na pohřebišti jako venkovské. Nelze však hovořit o tom, že na něm nacházíme předměty typické venkovské výbavy (str. 43), neboť zastoupené artefakty najdeme i na pohřebištech na předpolích raně středověkých hradů.

4. *Přílohy.* Přílohy jsou významnou součástí práce. Technická kvalita obrazových příloh je dobrá. Uspořádání příloh je však problematické, jak uvádím výše. Nejsou rozlišeny tabulky obrazové od textových. Absence standardizovaného systému označení obrázků a textových tabulek se zřejmě podílí i na nedostatečnosti odkazů v textové části.

5. *Jazyková úroveň, formální úprava.* Práce je na průměrné jazykové úrovni. Odráží nejistotu v používání odborného jazyka a nejistotu v práci s literaturou. Není sjednoceno uvádění názvu lokality („V Žabokřiku“/v Žabokřiku/Žabokřik), v uvádění autorů expertíz (s titulem/ bez titulu, s křestním jménem/ bez křestního jména). V katalogových popisech jsou používána velká písmena za středníkem. Nedostatky v gramatice a prohršky proti edičním pravidlům jsou spíše dílčí a pohybují se v rozsahu, s jakým se setkáváme v pracích studentů. Celkovou formální úpravu práce je možno hodnotit jako vyhovující.

Závěr: Za přínos A. Chvátalové lze považovat zpracování katalogu pohřebišť, který – s výhradami – může sloužit jako východisko k budoucí publikaci pohřebišť. Předložená práce obsahuje některé závažné nedostatky a autorčino zacházení s informačními zdroji není vždy uspokojivé. S ohledem na to, že se jedná o práci bakalářskou nikoliv diplomovou, navrhuji klasifikaci **dobře**.

V Praze dne 5. června 2020

PhDr. Kateřina Tomková, Ph. D.